

**'Mijn grootste bron
van inspiratie is
ergernis'**

Het Katern/Interview

Bruno Ninaber van Eyben schreef designgeschiedenis. Hij ontwierp de Nederlandse zijde van de euromunt, is hoogleraar aan de TU Delft en won de Piet Zwart Prijs. 'Meer hoeft niet, minder kan niet.'

Het is een misvatting dat ik ben opgeleid als sieraadenontwerper. Edelsmeden bestrijkt een veel breder gebied. Met ringetjes buigen en steentjes zetten heb ik me amper beziggehouden. Bij edelsmeden moet je eerder denken aan doopvonten en kandelaars. Een fantastische leerschool, waar ik veel heb opgestoken over bewerkingstechnieken, materiaal en het streven naar perfectie. Begin jaren zeventig ben ik in eigen beheer horloges en armbanden gaan produceren. Als edelsmid beschikte ik over een atelier met productiemiddelen. Gekoppeld aan mijn interesse om dingen in serie te maken was dat een industriële revolutie in het klein, in mijn eigen werkplaats.'

De horloges die u in de jaren zeventig en tachtig ontwierp, hadden instant succes. Als je een Ninaber van Eyben droeg, kon niemand je van slechte smaak verdenken. Uw familienaam werd een merknaam. 'Ik heb dat nooit bewust opgezocht, maar zo ging het wel. De horloges hadden een duidelijke, individuele signatuur. Mensen waarderen ze nog steeds.'

Daarna leek het een logische stap om aansluiting bij de industrie te vinden?

'Natuurlijk. Die industrie is een geweldig middel. Ik ben een onderzoeker. Als ik iets ontdek, is de uitdaging het daarna te multipliceren. Ik zie zo'n samenwerking niet als een belemmering die je vrijheid in de weg staat, maar als een kans. Als je één ding maakt, is het onbegonnen werk een tijd-rovend onderzoekstraject op te starten. Maar maak je er duizenden, dan is het niet erg er langer over na te denken. Als je het slimmer kunt produceren, met minder bewerkingen, verdienen je die tijd dubbel en dwars terug.'

U zocht een manier om perfecte, reproduceerbare producten te realiseren? 'Je bedenkt en ontwikkelt iets waar je tevreden over bent. Is het dan alleen maar mooi omdat het een uniek stuk is? Wordt het minder mooi als je besluit om er een miljoen van te maken?'

Sommige mensen vinden dat. 'Die staren zich blind op de nostalgie van het maken. Heb ik nooit iets mee gehad.'

De vraag vanuit de industrie kwam dus als geroepen. 'Ik heb die industrie nodig om mijn ideeën te realiseren. Maar ik werk niet voor de fabrikant, ik ontwerp voor de mens. Mijn grootste bron van inspiratie is ergernis. Het is mijn drijfveer om dingen te verbeteren. Waarom zijn ze zoals ze zijn? Waarom functioneren ze niet optimaal, gaan ze zo snel kapot of begrijpen mensen niet hoe ze werken? In dit vak ben je vrijgemaakt door

NA HET ARMBANDHORLOGE UIT 1973 VOLGDEN HET HALSHORLOGE (1976) EN HET POLSHORLOGE (1984). 'MENSEN WAARDEREN ZE NOG STEEDS.'

de maatschappij om mensen te helpen. Als je het alleen voor jezelf doet, moet je lekker thuis gaan prutsen. Dan kun je doen en laten waar je zin in hebt. Maar ik neem mijn maatschappelijke verantwoordelijkheid serieus.'

Is het Nederlandse ontwerp- en onderwijs in staat om geschikte mensen op te leiden? 'Als je in Delft studeert, waar ik verbonden ben aan de faculteit Industrieel Ontwer-

pen, is het beroepsperspectief breed. Het vak heeft heel veel kanten en het onderwijssysteem helpt studenten met kiezen. Ze maken kennis met de constructieve en economische component, met productie, marketing en sociologische onderzoeksmethodes. Dat vormt een solide basis. Het is belangrijk met al die aspecten in aanraking te komen, maar het onderwijs mag geen keurslijf worden. Je probeert koudwatervrees en vooringenomenheid weg te halen en prikkelt studenten om uit te vinden waar hun talent ligt. Niet iedereen wordt ontwerper, sommigen ontwikkelen zich tot onderzoeker, constructeur of R&D manager.'

Klinkt gedegen. Waagt u zich eens aan een vergelijking met de Design Academy. 'Dat is een heel andere opleiding. Ik heb hier wel eens studenten uit Eindhoven over de vloer gehad die al na twee »

'Wordt een object minder mooi als je besluit er een miljoen van te maken?'

— Bruno Ninaber van Eyben

zinnen lieten weten dat ze conceptueel dachten. Ik zag dat niet als een aanbeveling.'

Design moet een bijdrage leveren aan de kwaliteit van de samenleving, mag geen particuliere navelstaarderij worden? 'Het gaat mij om de relevantie van het product voor de gebruiker of de samenleving in samenhang met het materiaal en de manier van produceren. Hoe maak je iets zo goed, betaalbaar en efficiënt mogelijk? Als er een vraag voorligt, probeer je aan de hand van zorgvuldig onderzoek een kloppend antwoord te formuleren. Je weegt een ontwerp aan de criteria die je van tevoren hebt vastgesteld. De conclusie vertaal je in een visueel beeld. Unica maken is iets totaal anders.'

Uw stelregel luidt onveranderd: 'Meer hoeft niet, minder kan niet.' Dat is een pleidooi voor functionele, heldere, niet al te modegevoelige producten. 'Inderdaad. Neem een reclameboodschap, die is expliciet bedoeld voor de korte termijn en heeft een andere plek in de beleving. Die gaat vandaag de lucht in en is morgen alweer vergeten. Maar aan de hand van de esthetica van die reclameboodschap zou ik geen horloge willen ontwerpen, laat staan een gebouw. Daar kijk je namelijk de eerstvolgende vijftig jaar tegenaan.'

Een ontwerper die het in 2001 tot finalevraag bij Lotto Weekend Miljonairs schopt, heeft iets bereikt in zijn loopbaan. De vraag luidde wie de toenmalige Nederlandse munt en de Nederlandse zijde van euromunt ontworpen had. 'Het tragische is alleen dat het juiste antwoord er niet bij stond. Bij keuzemogelijkheid B stond namelijk: B van Eyben. Zo heet ik niet.'

Na de it-revolutie staan we aan de vooravond van technologische doorbraken in de maakindustrie. Is 3D-printen een van de signalen

'Vakmensen met oog voor het experiment, die volg ik'

– Bruno Ninaber van Eyben

van wat ons te wachten staat? 'Ik zie 3D-printen als een extra gereedschap. Het zal je helpen om je initiële kosten te verkleinen, zodat je sneller aan de slag kunt. In een democratisering van het productieproces geloof ik wel. Maar aan het onderzoek zelf verandert niets. Een brug die je door een robot laat lassen of een auto uit de 3D-printer? Dat lijkt me verre van efficiënt.'

In uw kamer staat de Endless Chair van Dirk Vander Kooij, een voorbeeld van een jonge ontwerper die een 3D-printer gebruikte om een stoel uit gerecycled kunststof van oude koelkasten te maken. 'Dirk is een uitvinder, hij heeft iets

gemaakt wat je op een andere manier niet kunt maken. Ik vind dat een ontwerper het aan zijn vak verplicht is om technologische ontwikkelingen en nieuwe processen te omarmen. Daarom volg ik het werk van Bertjan Pot, Wieki Somers, Pieke Bergmans en Joris Laarman. Het zijn onderzoekers, vakmensen met oog voor experiment.'

Maar van luchtfietsers en natte vingerwerk houdt u niet. 'Laatst hoorde ik iemand beweren dat alle auto's van plastic gemaakt moeten worden. Waar is zo'n aanname überhaupt op gebaseerd? De zaal schoot in de lach. Een oplossing bedenken voor een probleem dat niet bestaat, heeft helemaal geen zin.'

De maatschappelijke verantwoordelijkheid voor de ontwerper lijkt groter dan ooit. 'De jongeren van nu hebben andere doelen dan hun ouders. Hun kinderen zijn flexibeler. Hoezo een auto of een vaste baan bij Philips? Die maken een individuelere ontwikkeling door: bewuster handelend, minder consumptief en

gericht op een eigen gemeenschap. Ze willen hun bestaan zelf inrichten en het niet door een ander laten bepalen. Ze scharrelen hun eigen leven en hun eigen spullen bij elkaar. Je kunt vandaag op je zolderkamertje iets beginnen, wat ineens succesvol wordt. De grote firma's beheersen de markt niet meer. Daar liggen kansen voor ontwerpers, ze zijn steeds minder het verlengstuk van een productiefaciliteit. Ze speuren op eigen houtje naar maatschappelijke kwesties en proberen daar een passend materieel of immaterieel antwoord bij vinden. Dat stemt hoopvol.' ☺

Studio Ninaber

De ontwerpen zijn bekender dan de man zelf. In 2008 werd Bruno Ninaber van Eyben (1950, Boxtel) al de BNO Piet Zwart Prijs uitgereikt voor zijn verdiensten als industrieel ontwerper.

Hij wordt binnen vakkringen geroemd om zijn 'degelijkheid, soberheid en de directe visuele en functionele overtuiging van zijn ontwerpen', vaak in eigen beheer geproduceerd. Aanvankelijk als partner in Studio NPK Industrial Design, vanaf 1997 bij Studio Ninaber.

Ook als hoogleraar vormgeving aan de TU Delft staat hij sinds 2003 garant voor een multidisciplinaire aanpak waarin alle dimensies aan bod komen, van onderzoek en concept tot uitvoering. Opgeleid als edelsmid aan de Academie voor Beeldende Kunsten Maastricht verwierf Ninaber van Eyben landelijke bekendheid met zijn armband- en halshorloge (1973 en 1976), de laatste Beatrix-muntserie (1982), de Nederlandse zijde van de euromunt (1999), de voorzittershamer van de Tweede Kamer (1992), een kleurenwaaijer voor Sikens (2005) en de veel gebruikte bureaulijn van Randstad (1999-2006-2008).

